TEISINGUMO TEISMO (trečioji kolegija) SPRENDIMAS

2009 m. rugsėjo 3 d.*

Sujungtose bylose C-322/07 P, C-327/07 P ir C-338/07 P

dėl atitinkamai 2007 m. liepos 9, 11 ir 16 d. pagal Teisingumo Teismo statuto 56 straipsnį pateiktų trijų apeliacinių skundų

Papierfabrik August Koehler AG, įsteigta Oberkirche (Vokietija), atstovaujama advokatų I. Brinker, S. Hirsbrunner ir profesoriaus J. Schwarze,

Bolloré SA, įsteigta Ergue Gaberic (Prancūzija), atstovaujama advokatų C. Momège ir P. Gassenbach, nurodžiusi adresą dokumentams įteikti Liuksemburge,

Distribuidora Vizcaína de Papeles SL, įsteigta Derio (Ispanija), atstovaujama advokatų E. Pérez Medrano ir T. Díaz Utrilla,

ieškovės,

* Proceso kalbos: vokiečių, prancūzų ir ispanų.

dalyvaujant kitai proceso šaliai

Europos Bendrijų Komisijai, atstovaujamai F. Castillo de la Torre ir W. Mölls, padedamų advokato H.-J. Freund, ir advokato N. Coutrelis, nurodžiusiai adresą dokumentams įteikti Liuksemburge,

atsakovei pirmojoje instancijoje,

TEISINGUMO TEISMAS (trečioji kolegija),

kurį sudaro kolegijos pirmininkas A. Rosas, teisėjai A. Ó Caoimh, J. Klučka (pranešėjas), U. Lõhmus ir P. Lindh,

generalinis advokatas Y. Bot,
posėdžio sekretorė R. Şereş, administratorė,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį ir įvykus 2008 m. rugsėjo 25 d. posėdžiui,

susipažinęs su 2009 m. balandžio 2 d. posėdyje pateikta generalinio advokato išvada,

priima šį

Sprendimą

1 Savo apeliaciniais skundais *Papierfabrik August Koehler AG* (toliau – *Koehler*) (C-322/07 P), *Bolloré SA* (toliau – *Bolloré*) (C-327/07 P) ir *Distribuidora Vizcaína de Papeles SL* (toliau – *Divipa*) (C-338/07 P) prašo panaikinti 2007 m. balandžio 26 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimą *Bolloré ir kt. prieš Komisiją* (T-109/02, T-118/02, T-122/02, T-125/02, T-126/02, T-128/02, T-129/02, T-132/02 ir T-136/02, Rink. p. II-947, toliau – skundžiamas sprendimas), kuriuo minėtas teismas atmetė *Koehler*, *Bolloré* ir *Divipa* ieškinius, kuriais buvo prašoma panaikinti 2001 m. gruodžio 20 d. Komisijos sprendimą 2004/337/EB, susijusį su EB sutarties 81 straipsnio ir EEE susitarimo 53 straipsnio taikymo procedūra (byla COMP/E-1/36.212 – Savaiminio kopijavimo popierius) (OL L 115, 2004, p. 1, toliau – ginčijamas sprendimas). Šiuo sprendimu Europos Bendrijų Komisija skyrė 33,07 mln. EUR baudą *Koehler*, 22,68 mln. EUR baudą *Bolloré* ir 1,75 mln. EUR baudą *Divipa*.

Ginčo aplinkybės

2 Šio ginčo faktinės aplinkybės, išdėstytos skundžiamo sprendimo 1–13 punktuose, gali būti apibendrintos taip, kaip nurodyta toliau.

3 1996 m. rudenį *Sappi* popieriaus gamintojų grupė, kurios patronuojančioji bendrovė yra *Sappi Ltd* (toliau – *Sappi*), pateikė Komisijai informaciją ir dokumentus, kurie suteikė pagrindo įtarti, kad savaiminio kopijavimo popieriaus sektoriuje, kur *Sappi* veikė kaip gamintoja, egzistuoja ar egzistavo slaptas kainų nustatymo kartelis.

4 Remdamasi *Sappi* pateikta informacija, Komisija pagal 1962 m. vasario 6 d. Tarybos reglamento Nr. 17, Pirmojo reglamento, įgyvendinančio Sutarties (81) ir (82) straipsnius (OL L 13, 1962, p. 204), 14 straipsnio 2 ir 3 dalis atliko patikrinimus kai kurių savaiminio kopijavimo popieriaus gamintojų patalpose. 1997 m. vasario 18 ir 19 d. Reglamento Nr. 17 14 straipsnio 3 dalyje numatyti patikrinimai buvo atlikti *Papeteries Mougeot SA* (toliau – *Mougeot*) patalpose, o 1997 m. liepos–gruodžio mėnesiais – *Sappi* ir kitų įmonių, būtent: *Koehler*, *Mougeot* ir *Arjo Wiggins Appelton plc* (toliau – *AWA*), patalpose.

5 1999 m. Komisija taip pat išsiuntė *AWA*, *Mougeot*, *Divipa*, *Koehler* ir *Copigraph SA* (toliau – *Copigraph*), kuri yra *Bolloré* dukterinė bendrovė, prašymus pateikti informaciją pagal Reglamento Nr. 17 11 straipsnį. Tuose prašymuose minėtų įmonių buvo prašoma pateikti informaciją apie jų skelbiamus kainų padidinimus ir duomenis apie pardavimo apimtį, klientus, apyvartą ir susitikimus su konkurentais.

6 Savo atsakymuose į prašymą pateikti informaciją *AWA*, *Copigraph* ir kita įmonė pripažino dalyvavusios daugiašaliuose savaiminio kopijavimo popieriaus gamintojų kartelio susitikimuose. Jos pateikė Komisijai įvairių dokumentų ir informacijos šiuo klausimu.

7 *Mougeot* savo ruožtu susisiekė su Komisija 1999 m. balandžio 14 d. ir nurodė esanti pasirengusi bendradarbiauti atliekant tyrimą pagal Komisijos pranešimą dėl baudų neskyrimo ar sumažinimo kartelių atvejais (OL C 207, 1996, p. 4, toliau – Pranešimas dėl bendradarbiavimo). *Mougeot* pripažino, kad savaiminio kopijavimo popieriaus rinkoje egzistavo kainų nustatymo kartelis, ir pateikė Komisijai informacijos apie kartelio struktūrą bei įvairius susitikimus, kuriuose dalyvavo jos atstovai.

8 2000 m. liepos 26 d. Komisija pradėjo procedūrą bylose, kuriose buvo priimtas skundžiamas sprendimas, ir parengė pranešimą apie kaltinimus, skirtą 17 įmonių, tarp kurių buvo *Copigraph*, *Bolloré*, kaip *Copigraph* patronuojanti bendrovė, *AWA*, *Divipa*, *Mougeot*, *Koehler* ir *Sappi*.

9 Visos įmonės, kurioms buvo skirtas pranešimas apie kaltinimus, išskyrus tris bendroves, atsakydamos į Komisijos kaltinimus, pateikė pastabas raštu.

10 2001 m. kovo 8 ir 9 d. įvyko posėdis ir Komisija 2001 m. gruodžio 20 d. priėmė ginčijamą sprendimą.

11 Šio sprendimo 1 straipsnio pirmojoje pastraipoje Komisija pripažino, kad vienuolika įmonių, dalyvaudamos susitarimuose ir suderintuose veiksmuose savaiminio kopijavimo popieriaus sektoriuje, pažeidė EB 81 straipsnio 1 dalį ir 1992 m. gegužės 2 d. Europos ekonominės erdvės susitarimo (OL L 1, 1994, p. 3) 53 straipsnio 1 dalį.

12 To paties sprendimo 1 straipsnio antrojoje pastraipoje Komisija pripažino, kad *AWA*, *Bolloré*, *Koehler*, *Sappi* ir kitos trys įmonės dalyvavo vykdant pažeidimą nuo 1992 m. sausio mėn. iki 1995 m. rugsėjo mėn., *Divipa* – nuo 1992 m. kovo mėn. iki 1995 m. sausio mėn., o *Mougeot* – nuo 1992 m. gegužės mėn. iki 1995 m. rugsėjo mėnesio.

13 Ginčijamo sprendimo 2 straipsnyje 1 straipsnyje nurodytos įmonės įpareigojamos nutraukti tame straipsnyje minėtą pažeidimą, jei jos to dar nepadarė, ir nebedalyvauti jokiuose susitarimuose ar suderintuose veiksmuose vykdant veiklą, susijusią su savaiminio kopijavimo popieriumi, kurių tikslas ar poveikis galėtų būti toks pat ar panašus kaip ir pažeidimo tikslas ar poveikis.

14 Pagal ginčijamo sprendimo 3 straipsnio pirmąją pastraipą nagrinėjamoms įmonėms paskirtos tokios baudos:

— *AWA* – 184,27 mln. EUR,

— *Bolloré* – 22,68 mln. EUR,

— *Divipa* – 1,75 mln. EUR,

— *Mougeot* – 3,64 mln. EUR,

— *Koehler* – 33,07 mln. EUR ir

— *Sappi* – 0 EUR.

Procesas Pirmosios instancijos teisme ir skundžiamas sprendimas

15 2002 m. balandžio mėn. *Bolloré*, *AWA*, *Koehler*, *Divipa* ir penkios kitos įmonės dėl ginčijamo sprendimo pateikė atskirus ieškinius Pirmosios instancijos teismo kanceliarijoje.

16 Skundžiamu sprendimu Pirmosios instancijos teismas atmetė *Bolloré*, *Koehler* ir *Divipa* pateiktus ieškinius.

Šalių reikalavimai procesas Teisingumo Teisme

17 *Koehler* Teisingumo Teismo prašo:

— pirmiausia panaikinti tiek skundžiamą, tiek ginčijamą sprendimus,

— nepatenkinus pirmojo reikalavimo, sumažinti jai paskirtą baudą,

— nepatenkintus dviejų pirmų reikalavimų, grąžinti bylą Pirmosios instancijos teismui, kad šis priimtų sprendimą atsižvelgdamas į Teisingumo Teismo išnagrinėtus teisės klausimus, ir bet kuriuo atveju

— priteisti iš Komisijos bylinėjimosi Pirmosios instancijos teisme ir Teisingumo Teisme išlaidas.

18 *Bolloré* Teisingumo Teismo prašo:

— panaikinti skundžiamą sprendimą,

— priimti galutinį sprendimą ir panaikinti ginčijamą sprendimą arba bet kuriuo atveju sumažinti jai paskirtą baudą,

— tuo atveju, jei Teisingumo Teismas nepriimtų galutinio sprendimo šioje byloje, atidėti bylinėjimosi išlaidų paskirstymo klausimą ir grąžinti bylą Pirmosios instancijos teismui nagrinėti iš naujo, atsižvelgiant į Teisingumo Teismo sprendimą, ir

— priteisti iš Komisijos bylinėjimosi Pirmosios instancijos teisme ir Teisingumo Teisme išlaidas.

19 *Divipa* Teisingumo Teismo prašo:

— panaikinti visą ar iš dalies skundžiamą sprendimą ir priimti galutinį sprendimą iš esmės arba grąžinti bylą Pirmosios instancijos teismui,

— panaikinti ar sumažinti jai paskirtą baudą ir

— priteisti iš Komisijos bylinėjimosi Pirmosios instancijos teisme ir Teisingumo Teisme išlaidas.

20 Komisija prašo atmesti apeliacinius skundus ir priteisti iš apeliančių bylinėjimosi išlaidas.

21 2008 m. birželio 24 d. Teisingumo Teismo pirmininko nutartimi bylos C-322/07 P, C-327/07 P ir C-338/07 P buvo sujungtos, kad būtų bendrai vykdoma žodinė proceso dalis ir priimtas sprendimas.

Dėl apeliacinių skundų

22 Dėl aiškumo tam tikri apeliančių nurodyti apeliacinio skundo pagrindai bus nagrinėjami atskirai, o tam tikri – grupėmis.

Dėl pirmojo „Bolloré“ nurodyto apeliacinio skundo pagrindo, susijusio su teisės į gynybą pažeidimu, nes nesutapo pranešimas apie kaltinimus ir ginčijamas sprendimas

23 Pirmojoje instancijoje *Bolloré* nurodė, kad per administracinę procedūrą nesuteikusi jai galimybės pateikti pastabų dėl kaltinimo, kad ji asmeniškai ir savarankiškai dalyvavo kartelyje, Komisija pažeidė jos teisę į gynybą.

24 Skundžiamo sprendimo 66–68 punktuose priminęs teismų praktiką dėl teisės į gynybą laikymosi ir dėl pranešimo apie kaltinimus turinio Pirmosios instancijos teismas minėto sprendimo 79 punkte nusprendė, kad *Bolloré*, remdamasi pranešimu apie kaltinimus, negalėjo susipažinti nei su kaltinimu, pagrįstu jos tiesioginiu dalyvavimu pažeidime, nei su ginčijamame sprendime Komisijos nustatytomis tą kaltinimą pagrindžiančiomis faktinėmis aplinkybėmis, taigi *Bolloré*, kaip matyti iš jos atsakymo į pranešimą apie kaltinimus, negalėjo per administracinę procedūrą tinkamai apsiginti nuo tokio kaltinimo ir tokių faktinių aplinkybių.

25 Skundžiamo sprendimo 80 ir 81 punktuose Pirmosios instancijos teismas pridūrė:

„80 Tačiau reikia pažymėti, kad net jei (ginčijamame) sprendime yra naujų faktinių ar teisinių aplinkybių, dėl kurių suinteresuotosioms įmonėms nebuvo suteikta galimybės pateikti pastabų, (šis) sprendimas dėl tokio trūkumo gali būti panaikintas tik tuo atveju, jei tokių aplinkybių negalima tinkamai pagrįsti remiantis kitais sprendime esančiais įrodymais, dėl kurių suinteresuotosioms įmonėms buvo suteikta galimybė pateikti pastabas <…>. Be to, *Bolloré* teisės į gynybą pažeidimas galėtų turėti įtakos (ginčijamo) sprendimo teisėtumui *Bolloré* atžvilgiu tik tuo atveju, jei sprendimas būtų pagrįstas vien *Bolloré* tiesioginiu dalyvavimu pažeidime <…>. Tokiu atveju, jei (ginčijamame) sprendime pateiktas naujas kaltinimas, susijęs su tiesioginiu *Bolloré* dalyvavimu kartelio veikloje, negali būti laikomas pagrįstu, *Bolloré* negalėtų būti laikoma atsakinga už pažeidimą.

81 Tačiau jei nagrinėjant bylą iš esmės paaiškėtų <…>, kad Komisija buvo teisi laikydama *Bolloré* atsakinga už jos dukterinės bendrovės *Copigraph* dalyvavimą kartelyje, to, kad Komisija padarė teisės klaidą, negali pakakti siekiant pateisinti (ginčijamo) sprendimo panaikinimą, nes ta klaida negalėjo turėti lemiamos

reikšmės Komisijos priimtai motyvuojamajai daliai <…>. Remiantis nusistovėjusia teismų praktika, jei tam tikri sprendimo pagrindai patys savaime gali pateisinti jo priėmimą, bet kokie kiti šio sprendimo pagrindų trūkumai bet kuriuo atveju neturi poveikio jo rezoliucinei daliai <…>.“

Šalių argumentai

26 Savo apeliaciniu skundu *Bolloré* ginčija skundžiamo sprendimo 79–81 punktus, išskirdama savo apeliacinio skundo pagrindą į dvi dalis.

27 Dėl pirmosios dalies pažymėtina, kad Pirmosios instancijos teismas, nustatydamas, jog pranešimas apie kaltinimus buvo neišsamus, ir atsisakydamas dėl to panaikinti ginčijamą sprendimą, tariamai pažeidė pagrindinį teisės į gynybą užtikrinimo principą. *Bolloré* konkrečiai remiasi keletu Teisingumo Teismo ir Pirmosios instancijos teismo sprendimų antikonkurencinės praktikos srityje (1993 m. kovo 31 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Ahlström Osakeyhtiö ir kt. prieš Komisiją*, 89/85, 104/85, 114/85, 116/85, 117/85 ir 125/85–29/85, Rink. p. I-1307; 2000 m. kovo 16 d. Sprendimas *Compagnie maritime belge transports ir kt. prieš Komisiją*, C-395/96 P ir C-396/96 P, Rink. p. I-1365; 2003 m. spalio 2 d. Sprendimas *ARBED prieš Komisiją*, C-176/99 P, Rink. p. I-10687 ir 1994 m. vasario 23 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas *CB ir Europay prieš Komisiją*, T-39/92 ir T-40/92, Rink. p. II-49) ir koncentracijų srityje (2002 m. spalio 22 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas *Schneider Electric prieš Komisiją*, T-310/01, Rink. p. II-4071).

28 Komisija atsikerta, kad ginčijamo sprendimo pagrindas, patvirtintas Pirmosios instancijos teismo, yra, kiek tai susiję su *Bolloré*, tik šios įmonės atsakomybė už jos dukterinės bendrovės elgesį. *Bolloré* galėtų prašyti ginčijamo sprendimo panaikinimo tik jei ji nebūtų galėjusi iš pranešimo apie kaltinimus suprasti, kad Komisija ketina jai priskirti jos dukterinės bendrovės elgesį.

29 Komisija priduria, kad *Bolloré* nurodyta teismų praktika yra arba nereikšminga (minėti Teisingumo Teismo sprendimas *Ahlström Osakeyhtiö ir kt. prieš Komisiją* ir Pirmosios instancijos teismo sprendimas *CB ir Europay prieš Komisiją*), arba patvirtinanti Pirmosios instancijos teismo skundžiamame sprendime pateiktų vertinimų pagrįstumą (minėti Teisingumo Teismo sprendimai *Compagnie maritime belge transports ir kt. prieš Komisiją* ir *ARBED prieš Komisiją*).

30 Antroje jos pirmojo apeliacinio skundo dalyje *Bolloré* tvirtina, kad Pirmosios instancijos teismas pažeidė pagrindinį teisės į gynybą apsaugos principą nuspręsdamas, kad konstatuoti trūkumai neturėjo reikšmės ginčijamo sprendimo konstatuojamajai daliai. *Bolloré* mano, kad Teismų praktika, kuria rėmėsi Pirmosios instancijos teismas, yra netinkama. Pirmiausia skundžiamo sprendimo 80 punkte nurodyta pirmoji dalis sprendimų yra susijusi su kitokia situacija nei šis ginčas, į kurį įtraukta ši įmonė. Šiuose sprendimuose konstatuotas pranešimo apie kaltinimus netikslumas buvo susijęs ne su konkrečiu atsakomybės nustatymu, o tik su inkriminuojamu elgesiu. Antra, taip pat 80 punkte nurodyta antroji dalis sprendimų yra dar labiau nesusijusi su ginču, nes šie sprendimai yra susiję su koncentracijų kontrole ir valstybės pagalba, taigi su sandorio suderinamumo vertinimu iš esmės vykdant *ex ante* kontrolę, o ši byla yra susijusi su procedūros teisingumo kontrole *a posteriori*.

31 *Bolloré* taip pat ginčija „tikslo požiūrį“ į teisę į gynybą, kuriuo, jos nuomone, remėsi Pirmosios instancijos teismas. Remiantis teise, požiūris, pagal kurį procedūrinių taisyklių nesilaikymo atveju sprendimas būtų pripažintas niekiniu tik jei šie pažeidimai iš tikrųjų padarė neigiamą poveikį susijusios šalies interesams, nėra taikytinas visiems procedūriniams pažeidimams ir konkrečiai šioje byloje toks požiūris negali būti taikomas. Iš tikrųjų, kadangi *Bolloré* nebuvo pranešta apie jai asmeniškai planuojamus pateikti kaltinimus, jos teisės realiai buvo pažeistos.

32 Komisija tvirtina, kad *Bolloré* nurodytas *ex ante* kontrolės ir *a posteriori* kontrolės išskyrimas yra klaidingas. Be to, teismų praktika koncentracijų kontrolės ir valstybės pagalbos srityje įrodo, kad dėl procedūrinių taisyklių pažeidimo sprendimas negali būti savaime panaikintas. Pirmosios instancijos teismas tik klasikiniu būdu taikė Bendrijos teismų praktiką šioje srityje.

33 Dėl klausimo, ar teisės į gynybą pažeidimas turėjo įtakos ginčijamo sprendimo rezoliucinei daliai, o šiuo atveju *Bolloré* paskirtos baudos dydžiui, Komisija tvirtina, kad šis argumentas yra nepriimtinas, nes tai yra Pirmosios instancijos teisme nurodyto argumento pakartojimas, ir bet kuriuo atveju nepagrįstas tiek, kiek šiai įmonei buvo priskirtas jos dukterinės bendrovės, t. y. *Copigraph*, elgesys, nes toks priskyrimas nėra ginčytinas.

Teisingumo Teismo vertinimas

34 Iš nusistovėjusios teismų praktikos matyti, kad teisės į gynybą paisymas vykstant visoms procedūroms, per kurias gali būti skirtos sankcijos, pirmiausia baudos ar periodinės baudos, yra pagrindinis Bendrijos teisės principas, kurio turi būti laikomasi net ir per administracinę procedūrą (1979 m. vasario 13 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Hoffmann-Laroche prieš Komisiją*, 85/76, Rink. p. 461, 9 punktas ir minėto sprendimo *ARBED prieš Komisiją* 19 punktas).

35 Šiuo klausimu Reglamente Nr. 17 numatytas pranešimo apie kaltinimus, kuriame turi būti aiškiai nurodyti visi pagrindiniai elementai, kuriais Komisija remiasi šiuo procedūros etapu, išsiuntimas šalims. Toks pranešimas apie kaltinimus yra esminė procesinė garantija taikant pagrindinį Bendrijos teisės principą, kuris reikalauja teisės į gynybą paisymo per visas procedūras (šiuo klausimu žr. 1983 m. birželio 7 d. Sprendimo *Musique Diffusion française ir kt. prieš Komisiją*, 100/80–103/80, Rink. p. 1825, 10 punktą).

36 Pagal šį principą reikalaujama, kad pranešime apie kaltinimus, kurį Komisija adresuoja įmonei, kai ketina skirti sankciją už konkurencijos taisyklių pažeidimą, turi būti nurodomi visi veiksniai, kuriais remdamasi ji kaltina įmonę, pavyzdžiui, inkriminuojamos faktinės aplinkybės, jų kvalifikacija ir įrodymai, kuriais remiasi Komisija, kad ši įmonė galėtų pateikti savo argumentus per jos atžvilgiu pradėtą administracinę

procedūrą (šiuo klausimu žr. 1970 m. liepos 15 d. Sprendimo *ACF Chemiefarma prieš Komisiją*, 41/69, Rink. p. 661, 26 punktą; 1991 m. liepos 3 d. Sprendimo *AKZO prieš Komisiją*, C-62/86, Rink. p. I-3359, 29 punktą; minėtų sprendimo *Ahlström Osakeyhtiö ir kt. prieš Komisiją* 135 punktą ir sprendimo *ARBED prieš Komisiją* 20 punktą).

37 Šiuo atžvilgiu toks principas neleidžia laikyti teisėtu sprendimo, kuriuo Komisija skiria įmonei baudą konkurencijos srityje, prieš tai nenurodžiusi jos atžvilgiu nustatytų kaltinimų.

38 Pranešime apie kaltinimus, atsižvelgiant į jo svarbą, turi būti aiškiai nurodytas juridinis asmuo, kuriam gali būti skirtos baudos, ir aptariamas pranešimas turi būti adresuotas šiam asmeniui (žr. minėtų sprendimo *Compagnie maritime belge transports ir kt. prieš Komisiją* 143 ir 146 punktus bei *ARBED prieš Komisiją* 21 punktą).

39 Taip pat svarbu, kad pranešime apie kaltinimus būtų nurodytas įmonės, kuriai inkriminuojamos faktinės aplinkybės, statusas.

40 Tačiau šioje byloje, o tai nurodė ir Pirmosios instancijos teismas skundžiamo sprendimo 72 ir 77 punktuose, Komisija pranešime apie kaltinimus ketino *Bolloré* priskirti pažeidimą, nes ji turėjo atsakyti už *Copigraph* dalyvavimą kartelyje kaip patronuojanti bendrovė, kuriai *Copigraph* visiškai priklausė laikotarpiu, kai buvo daromas pažeidimas. *Bolloré* iš pranešimo apie kaltinimus negalėjo numatyti, kad Komisija ginčijamame sprendime ketino laikyti ją atsakinga už pažeidimą taip pat remdamasi jos tiesioginiu dalyvavimu kartelio veikloje.

41 Todėl Pirmosios instancijos teismas teisingai skundžiamo sprendimo 79 punkte nurodė, kad *Bolloré*, remdamasi pranešimu apie kaltinimus, negalėjo susipažinti nei su kaltinimu, pagrįstu jos tiesioginiu dalyvavimu vykdant pažeidimą, nei su sprendime nustatytomis tą kaltinimą pagrindžiančiomis faktinėmis aplinkybėmis, taigi įmonė negalėjo per administracinę procedūrą tinkamai apsiginti nuo tokio kaltinimo ir tokių faktinių aplinkybių.

42 Vis dėlto skundžiamo sprendimo 80 ir 81 punktuose Pirmosios instancijos teismas nusprendė, kad ginčijamas sprendimas dėl konstatuoto trūkumo gali būti panaikintas tik tuo atveju, jei tokių aplinkybių negalima tinkamai pagrįsti remiantis kitais sprendime esančiais įrodymais, dėl kurių suinteresuotosioms įmonėms buvo suteikta galimybė pateikti pastabas. Jis pridūrė, kad jei nagrinėjant bylą iš esmės paaiškėtų (žr. 123–150 punktus), jog Komisija buvo teisi laikydama *Bolloré* atsakinga už jos dukterinės bendrovės *Copigraph* dalyvavimą kartelyje, to, kad Komisija padarė teisės klaidą, negali pakakti siekiant pateisinti sprendimo panaikinimą, nes ta klaida negalėjo turėti lemiamos reikšmės Komisijos priimtai rezoliucinei daliai.

43 Šie argumentai leido Pirmosios instancijos teismui išnagrinėjus bylą iš esmės skundžiamo sprendimo 15 punkte nuspręsti, kad *Bolloré* yra atsakinga už jos dukterinės bendrovės neteisėtą elgesį, neatsižvelgiant į patronuojančiosios bendrovės tiesioginį dalyvavimą, ir tame pačiame sprendime patvirtinti ginčijamą sprendimą, kiek juo Komisija nustatė baudą *Bolloré*, nepaisant aplinkybės, kad šios bendrovės teisė į gynybą buvo iš esmės pažeista.

44 Tačiau aplinkybė, kad ginčijamas sprendimas yra pagrįstas ne tik *Bolloré* asmeniniu dalyvavimu darant pažeidimą, bet ir jos atsakomybe už tai, kad ji yra *Copigraph* patronuojanti bendrovė, nepanaikina galimybės, kad minėtas sprendimas yra pagrįstas elgesiu, dėl kurio *Bolloré* neturėjo galimybės pasiteisinti.

45 Todėl Pirmosios instancijos teismas, nenustatydamas jokių sprendimo, kuriuo buvo pažeista *Bolloré* teisė į gynybą, teisinių pasekmių, padarė teisės klaidą. Taigi šios bendrovės nurodytą pirmąjį apeliacinio skundo pagrindą reikia pripažinti pagrįstu.

46 Kadangi minėtas apeliacinio skundo pagrindas yra pagrįstas, reikia panaikinti skundžiamą sprendimą, kiek jis susijęs su *Bolloré*, nesant būtinybės nagrinėti kitų jos nurodytų apeliacinio skundo pagrindų.

47 Pagal Teisingumo Teismo statuto 61 straipsnio pirmąją pastraipą, jei Teisingumo Teismas panaikina Pirmosios instancijos teismo sprendimą, jis gali pats paskelbti galutinį sprendimą, jei toje bylos stadijoje tai galima daryti. Būtent toks yra šios bylos atvejis.

48 Iš šio sprendimo 34–46 punktų matyti, kad apeliacinis skundas yra pagrįstas ir kad ginčijamas sprendimas turi būti panaikintas tiek, kiek jis susijęs su *Bolloré*.

Dėl pirmojo „Divipa“ nurodyto apeliacinio skundo pagrindo, susijusio su jos dalyvavimu darant pažeidimą

49 *Divipa* ginčija savo dalyvavimą 1992 m. kovo 5 d. ir 1994 m. spalio 19 d. susirinkimuose, susijusiuose su Ispanijos rinka, ir savo dalyvavimą kartelyje Europos rinkoje. Savo apeliacinio skundo pagrindą ji išskaido į tris dalis, kurias reikia nagrinėti atskirai vieną po kitos.

Dėl pirmojo *Divipa* apeliacinio skundo pagrindo pirmos dalies, susijusios su jos dalyvavimu 1992 m. kovo 5 d. susitikime

50 *Divipa* tvirtina, kad Pirmosios instancijos teismas iškraipė *Sappi* darbuotojo 1992 m. kovo 9 d. rašto turinį, nes skundžiamame sprendime neatsižvelgė į šią rašto dalį, kurioje nurodyta, kad *Sappi* apie *Divipa* taikomas kainas sužinojo ne tiesiogiai, o per savo klientus, ir jos nepaminėjo. *Divipa* nurodo, jog nelogiška, kad tariamai kartelio susitikime aptariant kainų klausimą dalyvavusi įmonė per šį susitikimą pati tiesiogiai nepateikia savo kainų. Todėl *Divipa* dalyvavimas 1992 m. kovo 5 d. susitikime nėra įrodytas.

51 Komisija atsako, kad visi dokumentai turi būti nagrinėjami kartu su kitais byloje esančiais įrodymais. Kadangi Komisija ir Pirmosios instancijos teismas turi atlikti visos turimos informacijos tyrimą, argumentas, kad vienas konkretus dokumentas neįrodo konkrečios aplinkybės, yra paneigtinas, jei yra kitų įrodymų, galinčių paneigti tokį įrodymą. *Divipa* neginčija nei *AWA* ir *Sappi* pareiškimų įrodomosios galios, nei Pirmosios instancijos pateikto jų išaiškinimo. Bet kuriuo atveju Komisija pabrėžia, kad minėtame rašte *Sappi* darbuotojas tik nurodo, kad *Divipa* nepadidino savo kainų, o tai jis sužinojo iš kliento, kuris jam atsiuntė kainų sąrašą. Normalu, kad įmonė, kuri nesilaiko kartelyje sutartų kainų, apie tai nepraneša kitiems dalyviams, tačiau tai nereiškia, kad ji nedalyvauja kartelyje. Be to, logiška, kad įmonės, kurios dalyvauja kartelyje, seka tokią įmonę ir tarpusavyje ją kritikuoja dėl bendro susitarimo nesilaikymo.

52 Šiuo klausimu reikia priminti, kad Teisingumo Teismas nėra kompetentingas nei patvirtinti faktinių aplinkybes, nei, iš principo, nagrinėti įrodymų, kuriuos Pirmosios instancijos teismas grindė šiomis faktinėmis aplinkybėmis. Iš tikrųjų, jeigu šie įrodymai gauti teisėtai ir buvo laikomasi bendrųjų teisės principų bei proceso taisyklių, taikomų įrodinėjimo pareigai ir įrodymo administravimo srityje, tik Pirmosios instancijos teismas sprendžia dėl jam pateiktų įrodymų galios. Todėl toks vertinimas, išskyrus šių įrodymų iškraipymo atvejį, savaime nėra teisės klausimas, kurį turi nagrinėti Teisingumo Teismas (žr. 2006 m. balandžio 6 d. Sprendimo *General Motors prieš Komisiją*, C-551/03 P, Rink. p. I-3173, 52 punktą; 2008 m. gegužės 22 d. Sprendimo *Evonik Degussa prieš Komisiją*, C-266/06 P, 73 punktą ir 2008 m. gruodžio 18 d. Sprendimo *Coop de France bétail et viande ir kt. prieš Komisiją*, C-101/07 P ir C-110/07 P, Rink. p. I-10193, 59 punktą).

53 Pirmosios instancijos teismui pateiktų įrodymų ir aplinkybių iškraipymas turi būti akivaizdžiai matomas iš bylos medžiagos, neatliekant naujo faktinių aplinkybių ir įrodymų vertinimo (žr. minėtų sprendimo *General Motors prieš Komisiją* 54 punktą; sprendimo *Evonik Degussa prieš Komisiją* 74 punktą ir sprendimo *Coop de France bétail et viande ir kt. prieš Komisiją* 60 punktą).

54 Reikia pažymėti, kad Pirmosios instancijos teismas *Divipa* dalyvavimą 1992 m. kovo 5 d. susitikime nustatė skundžiamo sprendimo 162–164, 171, 192, 194 ir 197 punktuose konstatuodamas:

„162 Visų pirma *Sappi* pripažino nuo 1992 m. vasario mėn. dalyvavusi kartelio dėl Ispanijos rinkos susitikimuose ir pateikė įvairios informacijos. Savo 1999 m. gegužės 18 d. atsakyme Komisijai <…> *Sappi* nurodo įvairius slaptus susitikimus dėl Ispanijos rinkos, vykusius 1992 m. vasario 17 ir 27 d., 1993 m. rugsėjo 30 d. ir spalio 19 d. bei 1994 m. gegužės 3 d. ir birželio 29 dienomis. Dėl 1993–1995 m. laikotarpio *Sappi* darbuotojas pripažino <…> dalyvavęs šešiuose ar septyniuose susitikimuose Barselonoje (Ispanija) kartu su kitais tiekėjais. Tie susitikimai vykdavo apytikriai keturis penkis kartus per metus. Jis manė pirmą kartą juose dalyvavęs 1993 m. spalio 19 d., o paskutinį kartą – 1995 metais. Jo teigimu, tų susitikimų tikslas buvo nustatyti kainas Ispanijos rinkoje. Susitikimai trukdavo apie dvi valandas ir paprastai jų pabaigoje būdavo priimamas sprendimas pakelti kainą konkrečiu procentiniu dydžiu. Šiuose susitikimuose dalyvavo *Copigraph*, <…> *Koehler*, <…> ir *Divipa*. Įvairiuose dokumentuose esančios *Sappi* pareiškimų ištraukos sudaro prie PK pridėtų dokumentų dalį, taigi visos ieškovės galėjo su jomis susipažinti. Komisija taip pat jas pateikė Pirmosios instancijos teismui.

163 Antra, *AWA* pripažino dalyvavusi daugiašaliuose savaiminio kopijavimo popieriaus gamintojų kartelio susitikimuose ir pateikė Komisijai 1992–1995 m. vykusių konkurentų susitikimų sąrašą. Dokumente Nr. 7828, kuris yra Komisijai išsiųsto 1999 m. balandžio 30 d. *AWA* atsakymo ištrauka, pateikiamas bendras *AWA* pareiškimas dėl kelių susitikimų organizavimo Lisabonoje (Portugalija) ir Barselonoje 1992 m.–1994 m., kuriuose, jos manymu, dalyvavo <…> *Divipa* arba kai kurių <…> įmonių atstovai<…>.

164 Vėliau *AWA* savo atsakyme į (pranešimą apie kaltinimus) pateikė konkurentų „netinkamų“ susitikimų, kurių buvimą ji teigė padėjusi įrodyti, sąrašą. Vien Ispanijos rinkos atveju tame sąraše nurodyti 1992 m. vasario 17 d. ir kovo 5 d., 1993 m. rugsėjo 30 d., 1994 m. gegužės 3 d., birželio 29 d. ir spalio 19 d. susitikimai.

Šis <…> sąrašas <…> nerodo, kurios įmonės dalyvavo tuose susitikimuose. Nei *Divipa*, <…> nei kuri nors kita ieškovė nenurodė, kad tas sąrašas yra kaltinamasis dokumentas, su kuriuo jos negalėjo ar neprašė susipažinti.

<…>

171 1992 m. kovo 9 d. *Sappi* atstovo Ispanijoje rašte *Sappi Europe* <…>, nors tai nėra susitikimo protokolas, labai tiksliai apibūdintas minėtų įmonių, įskaitant *Divipa*, elgesys. Šalys aptarė kainų didinimo 10 Ispanijos pesetų (ESP) klausimą (tą tikslą nustatė platintojai, tačiau jis nebuvo visiškai pasiektas). To rašto autorius teigia, kad *Divipa* išvis nepakėlė kainų. Jo teigimu, akivaizdu, kad *Sappi Europe* negalės padidinti savo kainų, jei kiti tiekėjai nepadarys to paties. <…>

<…>

192 <…> remiantis šio sprendimo 163 punkte nurodytais *AWA* pareiškimais, *Divipa* dalyvavo 1992–1994 m. vykusiuose susitikimuose dėl Ispanijos rinkos arba bent jau kai kuriuose iš jų. <…>

<…>

194 Aplinkybę, kurią *Divipa* nurodė savo 1999 m. gegužės 18 d. atsakyme, kad *Sappi* nenurodo, jog susitikimas dėl Ispanijos rinkos buvo surengtas 1994 m. spalio 19 d.,

paaiškina tai, kad *Sappi* nedalyvavo minėtame susitikime, kaip įrodo *Mougeot* sudarytas susitikimo dalyvių sąrašas. Bet kuriuo atveju ši aplinkybė negali paneigti nuoseklių įrodymų, patvirtinančių, kad minėtas susitikimas įvyko ir kad jame dalyvavo *Divipa*.

<…>

197 *Divipa* dalyvavimas kartelyje nuo 1992 m. kovo mėn. yra aiškus visų pirma iš šio sprendimo 163 ir 192 punktuose nurodytų *AWA* pareiškimų. Šiuos pareiškimus tik patvirtina šio sprendimo 171 punkte nurodytame 1992 m. kovo 9 d. *Divipa* rašte esantys žodžiai. <…>“

55 Skaitant minėtus punktus matyti, kad Pirmosios instancijos teismo išvados buvo padarytos remiantis įvairiomis faktinėmis aplinkybėmis ir įrodymais, t. y. *AWA* pareiškimais ir *Sappi* atstovo kovo 9 d. raštu, ir kad iš dokumentų analizės negalima daryti išvados, kad Pirmosios instancijos teismas pateikė iš esmės neteisingas išvadas.

56 Toks iškraipymas taip pat negali būti apibūdinamas aplinkybe, kad Pirmosios instancijos teismas nenurodė, jog informacija, susijusi su *Divipa* taikytomis kainomis, per minėtą susitikimą buvo pateikta ne šios įmonės, o jos klientų. Kaip savo išvados 165 punkte nurodo generalinis advokatas, šis nenurodymas neįrodo, kad Pirmosios instancijos teismas padarė vertinimo klaidą dėl *Divipa* dalyvavimo 1992 m. kovo 5 d. susitikime.

57 Taigi pirma pirmojo *Divipa* apeliacinio skundo pagrindo dalis turi būti atmesta kaip nepagrįsta.

Dėl pirmojo *Divipa* apeliacinio skundo pagrindo antros dalies, susijusios su jos dalyvavimu 1994 m. spalio 19 d. susitikime

58 *Divipa* tvirtina, kad *Mougeot* pareiškimai, kuriuos panaudojo Pirmosios instancijos teismas konstatuodamas jos tariamą dalyvavimą 1994 m. spalio 19 d. susitikime, yra vėlesni už faktines aplinkybes ir buvo padaryti siekiant pranešimo dėl bendradarbiavimo taikymo. Tačiau pagal teismų praktiką kaltinamos įmonės prisipažinimas dėl dalyvavimo kartelyje, kurio buvimas ginčijamas daugelio kitų kaltinamų įmonių, negali būti laikomas pakankamu tų kitų įmonių padaryto pažeidimo įrodymu, jeigu jis nėra pagrįstas kitais įrodymais.

59 Pirmosios instancijos teismas kaltinimus *Divipa* dėl dalyvavimo minėtame susitikime grįsdamas iš esmės savo praktika, o tai yra akivaizdus teisingo proceso principo pažeidimas ir esminė faktinių aplinkybių vertinimo klaida, iškraipė įrodymus.

60 Komisija pažymi, kad *AWA* atsakydama į prašymą pateikti informaciją taip pat tarp kartelio dalyvių 1994 metais nurodė *Divipa*. Kadangi *Divipa* nemano, kad Pirmosios instancijos teismas padarė klaidą vertindamas šį atsakymą, apeliacinio skundo dalis, susijusi su 1994 m. spalio 19 d. susitikimu, neturi prasmės. Bet kuriuo atveju negalima kaltinti Pirmosios instancijos teismo klaidingai išaiškinus *Mougeot* pareiškimus. Be to, Pirmosios instancijos teismas atsižvelgė į aplinkybę, kad nagrinėjami pareiškimai buvo padaryti po šioje byloje nagrinėjamų faktinių aplinkybių.

61 Šiuo klausimu negalima daryti išvados, kad Pirmosios instancijos teismas iškraipė įrodymus dėl *Divipa* dalyvavimo 1994 m. spalio 19 d. susitikime.

62 Iš tikrųjų, kaip ir tyrimo dėl 1992 m. kovo 5 d. susitikimo atveju, Pirmosios instancijos teismas konstatavo *Divipa* dalyvavimą atsižvelgęs į daugelį kitų įrodymų.

63 Kaip nurodyta skundžiamo sprendimo 163, 164 ir 192 punktuose, jis atsižvelgė į *AWA* pareiškimus, kurių, be kita ko, *Divipa* neginčijo. Be to, skundžiamo sprendimo 165 ir 166 punktuose jis konstatavo:

„165 <…> Savo 1999 m. balandžio 14 d. pareiškimuose <…> *Mougeot*, kuri taip pat pripažino savo dalyvavimą daugiašaliuose savaiminio kopijavimo popieriaus gamintojų kartelio susitikimuose, vardija daugelį susitikimų, nurodydama kiekvieno iš jų tikslą, turinį ir dalyvavusius asmenis. Tarp tų susitikimų yra ir 1994 m. spalio 19 d. susitikimas dėl Ispanijos rinkos, į kurį *Copigraph*, <…> *Divipa*, <…> *Koehler*, *AWA* ir *Mougeot*, pastarosios teigimu, nusiuntė savo atstovus. <…>

166 Kaip yra žinoma, *Mougeot* padarė savo pareiškimus jau įvykus bylos faktinėms aplinkybėms ir padarė tai tam, kad jai būtų taikomas Pranešimas dėl bendradarbiavimo. Tačiau jų negalima laikyti neturinčiais įrodomosios galios. Pareiškimai, nenaudingi juos pateikiančiajam, iš principo turi būti laikomi ypač patikimais <…>“

64 Pirmosios instancijos teismas nepriklausomai įvertino visas faktines aplinkybes, atsižvelgdamas į jo turimų atskirų įrodymų įrodomąją galią, ir šio vertinimo kontrolės Teisingumo Teismas nevykdo, jei negalima daryti išvados, kad jis yra pagrįstas akivaizdžiai klaidingu dokumentinių įrodymų supratimu.

65 Taigi antra pirmojo *Divipa* apeliacinio skundo pagrindo dalis turi būti atmesta kaip nepagrįsta.

Dėl pirmojo *Divipa* apeliacinio skundo pagrindo trečios dalies, susijusios su jos dalyvavimu kartelyje Europos rinkoje

66 *Divipa* tvirtina, kad Pirmosios instancijos teismas iškraipė tam tikrus įrodymus ir į juos neatsižvelgė. Ji pabrėžia, kad ji nėra savaiminio kopijavimo popieriaus gamintoja, kad ji vykdo pardavimą tik nacionalinėje teritorijoje, kad ji yra vienintelė įmonė ne gamintoja, kuri yra kaltinama tariamu dalyvavimu tam tikruose susitikimuose dėl nacionalinės rinkos, ir kad ji Ispanijoje nepriklauso jokiam didžiųjų Europos minėto popieriaus gamintojų platinimo tinklui. Joks dokumentas neįrodo, kad per susitikimus, kuriuose ji tariamai dalyvavo, buvo kalbama apie platesnio sutarto plano egzistavimą.

67 Komisija pirmiausia nurodo, kad ji turėjo įrodyti ne tai, jog *Divipa* žinojo apie platesnio kartelio egzistavimą, o tik tai, jog ji „turėjo apie tai žinoti“. Antra, ši bendrovė nenurodė Pirmosios instancijos teismo argumentų, kuriais šis būtų iškraipęs faktines aplinkybes. Trečia, tai, jog *Divipa* veikė tik nacionalinėje rinkoje, nepaneigia prielaidos, kad ji „turėjo žinoti“, jog egzistuoja platesnis kartelis. Ketvirta, kadangi buvo įrodymų, patvirtinančių, kad minėta bendrovė galėjo būti informuota apie kartelį visos Europos mastu, Pirmosios instancijos teismas negalėjo į juos neatsižvelgti. Galiausiai *Mougeot* raštas pasibaigus 1994 m. spalio 19 d. susitikimui rodo, kad per minėtą susitikimą buvo kalbama apie „AEMCP (Europos savaiminio kopijavimo popieriaus gamintojų asociacija) nurodytas apimtis Ispanijoje“, o tai įrodo, kad susitikimo dalyviai žinojo apie kartelį Europos mastu.

68 Kaip jau buvo nurodyta šio sprendimo 52 punkte, Teisingumo Teismas nėra kompetentingas nei nustatyti faktinių aplinkybių, nei, iš principo, nagrinėti įrodymų, kuriais Pirmosios instancijos teismas rėmėsi grįsdamas šias faktines aplinkybes, išskyrus tuos atvejus, kai šie įrodymai yra iškraipomi.

69 Taigi Teisingumo Teismas nekompetentingas nagrinėti trečią pirmojo *Divipa* apeliacinio skundo pagrindo dalį, kiek ja siekiama įrodyti ne tai, kad Pirmosios instancijos teismas iškraipė faktines aplinkybes, o tai, kad šis teismas neteisingai neatsižvelgė į tam tikras faktines aplinkybes, kurios būtų leidusios konstatuoti, jog šį įmonė nedalyvavo kartelyje Europos rinkoje.

70 Taigi minėta apeliacinio skundo pagrindo dalis turi būti atmesta kaip nepriimtina.

71 Iš to, kas išdėstyta, matyti, kad pirmasis *Divipa* nurodytas apeliacinio skundo pagrindas, susijęs su jos dalyvavimo pažeidime, turi būti atmestas.

Dėl antrojo „Divipa“ apeliacinio skundo pagrindo, susijusio su tvirtinimu, kad Pirmosios instancijos teismas rėmėsi tik paprasčiausiomis prielaidomis

Šalių argumentai

72 *Divipa* nurodo 1950 m. lapkričio 4 d. Romoje pasirašytos Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos (toliau – EŽTK) 6 straipsnio 2 dalies ir nekaltumo prezumpcijos principo pažeidimą. Ji pažymi, kad nėra pirminių įrodymų, galinčių pagrįsti jos dalyvavimą 1992 m. kovo 5 d. ir 1994 m. spalio 19 d. susitikimuose ir jos dalyvavimą Europos masto kartelyje. Pirmosios instancijos teismas nesilaikė dviejų esminių sąlygų šiuo klausimu. Pirmiausia priežastinis ryšys tarp prielaidų ir pažeidimo aplinkybių nebuvo pakankamai motyvuotas ir, antra, jei kyla abejonių, reikia jas išnagrinėti, o, nesant galimybės jas išsklaidyti, šios abejonės turi būti aiškinamos kaltinamo asmens naudai.

73 Komisija tvirtina, kad antrasis *Divipa* apeliacinio skundo pagrindas yra akivaizdžiai nepriimtinas, nes ši bendrovė nenurodo, kuriuos skundžiamo sprendimo punktus ji ginčija, ir nenurodo, apie kokias prielaidas, prezumpcijas ar faktines aplinkybes ji kalba.

Teisingumo Teismo vertinimas

74 Tvirtindama, kad Pirmosios instancijos teismas nepagrįstai neatsižvelgė į *Divipa* pastabas, patvirtintas jos pačios rašytiniuose dokumentuose, dėl prielaidų, kuriomis rėmėsi Pirmosios instancijos teismas, vertės paaiškinimo, minėta bendrovė iš tikrųjų prašo Teisingumo Teismo atlikti naują Pirmosios instancijos teismo pateikto faktinių aplinkybių, prielaidų ir kitų jam pateiktų įrodymų vertinimo tyrimą.

75 Tačiau kaip jau buvo nurodyta šio sprendimo 52 punkte, Teisingumo Teismas nėra kompetentingas atlikti tokį tyrimą, nes faktinių aplinkybių vertinimas priklauso tik Pirmosios instancijos kompetencijai, išskyrus tuos atvejus, kai yra iškraipomos šios aplinkybes.

76 Taigi antrasis *Divipa* apeliacinio skundo pagrindas yra nepriimtinas.

Dėl antrojo „Koehler“ apeliacinio skundo pagrindo, susijusio su pažeidimo trukme

Šalių argumentai

— *Koehler* argumentai

77 *Koehler* tvirtina, kad Pirmosios instancijos teismas nepakankamai išnagrinėjo įrodymus bei juos iškraipė. Pirmosios instancijos teismas padarė klaidingas išvadas dėl šios įmonės dalyvavimo darant pažeidimą trukmės. *Koehler* savo apeliacinio skundo pagrindą išskiria į dvi dalis, kuriose pateikiama po keletą argumentų.

78 Dėl pirmos minėto apeliacinio skundo dalies, susijusios su tariamais kartelio susitikimais *AEMCP* viduje dar iki 1993 m. rugsėjo ar spalio mėn., Komisija rėmėsi trimis įrodymų kategorijomis, t. y. *Mougeot* pareiškimais, *Sappi* darbuotojo parodymais ir įrodymais, patvirtinančiais šio kartelio nacionalinių ar regioninių susitikimų organizavimą.

79 Tačiau *Koehler* pirmiausia nurodo, kad 1999 m. balandžio 14 d. *Mougeot* laiške nėra jokio kartelio susitikimų iki 1993 m. spalio mėn. patvirtinimo. Be to, Pirmosios instancijos teismas skundžiamo sprendimo 279 punkte nurodė, jog neįrodyta, kad slapti susitarimai dėl kainų buvo sudaromi nuo 1992 m. sausio mėn., t. y. dar iki 1993 m. spalio mėnesio. Pirmosios instancijos teismo argumentai dėl tariamų susitarimų dėl kainų sudarymo per oficialius *AEMCP* susirinkimus iki 1993 m. spalio mėn. yra nepakankami ir prieštarauja motyvams, o tai yra teisės klaida. Be to, Pirmosios instancijos teismas nesilaikė nekaltumo prezumpcijos bandydamas *Mougeot* pareiškimuose įžvelgti pažeidimo iki 1993 m. spalio mėn. patvirtinimą.

80 *Koehler* taip pat tvirtina, kad *Sappi* darbuotojo parodymuose nenurodomas laikotarpis, kada vyko kartelio susitikimai. Pirmosios instancijos teismas negalėjo nuspręsti, kad nepateikdamas „priešingos informacijos“ šis darbuotojas norėjo aiškiai patvirtinti, kad pažeidimas prasidėjo iki 1993 m. rugsėjo mėnesio. Todėl Pirmosios instancijos teismas iškraipė šio darbuotojo parodymų turinį. O tai prieštarauja teisei į teisingą procesą, numatytai EŽTK 6 straipsnyje ir 2000 m. gruodžio 7 d. Nicoje paskelbtos Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių chartijos (OL C 364, p. 1) 47 straipsnyje.

81 Galiausiai *Koehler* mano, kad atgailaujančio liudininko pareiškimus galima pripažinti tik jei juos patvirtina kiti įrodymai. Tačiau šioje byloje nebuvo jokių įrodymų, kurie patvirtintų tokius pareiškimus.

82 Dėl antrojo *Koehler* apeliacinio skundo pagrindo antros dalies, susijusios su šios bendrovės dalyvavimu kartelio nacionaliniuose ir regioniniuose susitikimuose iki 1993 m. spalio mėn., pažymėtina, kad Pirmosios instancijos teismas iškraipė įrodymus, tariamai patvirtinančius tokį dalyvavimą.

83 Dėl 1992 m. vasario 17 d. susitikimo, susijusio su Ispanijos rinka, *Koehler* mano, kad Pirmosios instancijos teismas nepagrįstai nusprendė apie jos dalyvavimą šiame susitikime, nes *Sappi* darbuotojas savo 1992 m. vasario 17 d. rašte nurodė tik vieną „suinteresuotųjų šalių“ susitikimą, konkrečiai neišvardydamas šių šalių. Pirmosios instancijos teismas tiksliai nenurodė priežasčių, kodėl *Koehler* buvo pripažinta dalyvavusi susitarime.

84 Dėl 1992 m. kovo 5 d. susitikimo, susijusio su Ispanijos rinka, pažymėtina, kad Pirmosios instancijos teismas konstatuodamas *Koehler* dalyvavimą šiame susitikime iš esmės rėmėsi *AWA* pastabomis, pateiktomis atsakant į šiai įmonei skirtą pranešimą apie kaltinimus. Tačiau šios pastabos nebuvo pateiktos *Koehler*, todėl Pirmosios instancijos teismas tokiu būdu pažeidė pastarosios įmonės teisę į gynybą.

85 Dėl susitikimų, susijusių su Prancūzijos rinka ir vykusių 1992 m. ir 1993 m. pavasariais, reikia pažymėti, kad nėra jokių įrodymų, jog *Koehler* darbuotojas būtų vykęs į Paryžių dalyvauti kartelio susitikime 1993 m. pavasarį. Pirmosios instancijos teismo argumentai šiuo kausimu yra tokie netikslūs, kad negalima pripažinti, jog buvo įvykdyta motyvavimo pareiga. Bet kuriuo atveju Pirmosios instancijos teismas niekur nekonstatavo, kad *Koehler* 1992 m. pavasarį dalyvavo susitikime dėl Prancūzijos rinkos.

86 Dėl 1992 m. liepos 16 d. susitikimo, susijusio su Ispanijos rinka, pažymėtina, kad *Koehler* dalyvavimas jame, priešingai nei nusprendė Pirmosios instancijos teismas, nebuvo patvirtintas, nes *AWA* aiškiai nenurodė tokio dalyvavimo.

— Komisijos atsakymas

87 Komisija mano, kad *Koehler* nurodo ne įrodymų iškraipymą, o stengiasi užginčyti Pirmosios instancijos teismo pateiktą faktinių aplinkybių vertinimą. Todėl šis apeliacinio skundo pagrindas yra nepriimtinas.

88 Dėl pirmos apeliacinio skundo pagrindo dalies, susijusios su kartelio susitikimais *AEMCP* viduje iki 1993 m. spalio mėn., pažymėtina, kad klausimas, ar *Mougeot* laiškas yra aiškus, ar dviprasmis, yra įrodymų aiškinimo ir vertinimo klausimas, o tai priklauso tik Pirmosios instancijos teismo kompetencijai. Pastarasis teismas nenurodė, jog *Mougeot* pripažino, kad pažeidimas buvo daromas iki 1993 m. spalio 1 dienos.

89 Be to, skundžiamame sprendime nėra jokių motyvų prieštaravimų ar nepakankamumo. Jo 279 punkte Pirmosios instancijos teismas „ne konstatavo“, kad slapti susitarimai dėl kainų buvo sudaryti nuo 1992 m. sausio mėn. per *AEMCP* susirinkimus, o tik paaiškino, kad vienų *Sappi* pareiškimų nepakanka, norint nustatyti tikslią datą, nuo kurios

minėtus susirinkimus galima laikyti kartelio susitikimais. To paties sprendimo 308 punktas grindžiamas įvairiais įrodymais, kurių didesnės dalies *Koehler* neginčijo, o aplinkybė, kad Pirmosios instancijos teismas nenurodė, per kuriuos susirinkimus buvo sudaryti slapti susitarimai dėl kainų Europos lygiu, dar nereiškia, kad jo motyvai yra nepakankami. Be to, kadangi ši įmonė dalyvavo visuose *AEMCP* susitikimuose, vykusiuose aptariamu laikotarpiu, jos atveju nėra svarbu, per kurį konkretų susirinkimą išryškėjo sistemos slaptas pobūdis.

90 Komisija mano, kad Pirmosios instancijos teismas tinkamai laikėsi nekaltumo prezumpcijos, nes jis nagrinėjo, ar neteisėtas elgesys galėjo būti grindžiamas vienu įrodymu, ar vis dėlto šis įrodymas buvo tik požymis, kurį reikia papildyti ir patvirtinti kitais įrodymais.

91 Dėl *Sappi* darbuotojo pareiškimų pažymėtina, kad Komisija nesutinka, jog jie buvo iškraipyti. Pirmosios instancijos teismas skundžiamo sprendimo 270 punkte konstatavo, kad šis darbuotojas visiškai nenurodė laikotarpio, su kuriuo yra susiję jo prisiminimai, o šio teismo sprendimas, kad šie prisiminimai apima laikotarpius iki ir po 1993 m. spalio mėn., išplaukia iš jo kompetencijai priklausančio įrodymų vertinimo. Be to, *Sappi* pareiškimai buvo patvirtinti kitų minėto sprendimo 261–307 punktuose nurodytų įrodymų.

92 Dėl antros *Koehler* apeliacinio skundo antrojo pagrindo dalies, susijusios su kartelio nacionaliniais ir regioniniais susitikimais iki 1993 m. spalio mėn., Komisija mano, kad pirmiausia šios įmonės argumentai būtų beprasmiai, jei Teisingumo Teismas atmestų jos argumentus, susijusius su *AEMCP* susirinkimais. Argumentų šiuo klausimu pakanka, kad atitinkamos įmonės būtų pripažintos dalyvavusiomis vykdant pažeidimą nagrinėjamu laikotarpiu. Kadangi *Koehler* neginčija Pirmosios instancijos teismo argumentų dėl jos dalyvavimo kituose kartelio susitikimuose, t. y. 1993 m. sausio 14 d. susitikime dėl Britanijos ir Airijos rinkų bei 1993 m. rugsėjo 30 d. susitikime dėl

Ispanijos rinkos, įmonės dalyvavimas šiame kartelyje nuo 1993 m. sausio mėn. yra įrodytas. Galiausiai *Koehler* argumentai yra nepriimtini ir bet kuriuo atveju nepagrįsti.

93 Dėl 1992 m. vasario 17 d. susitikimo Komisija daro nuorodą į skundžiamo sprendimo 321 punktą, kad būtų paneigtas bet koks įrodymų iškraipymas, ir tvirtina, kad šis punktas šiuo klausimu atitinka pareigą motyvuoti.

94 Dėl 1992 m. kovo 5 d. susitikimo Komisija ypač pabrėžia, kad *Koehler* neginčijo skundžiamo sprendimo 284 punkto, ir priduria, kad minėtame punkte esanti nuoroda į *AWA* pareiškimus yra tik papildoma. Pirmosios instancijos teismas į ją atsižvelgė tik kaip į antrinį įrodymą. Komisija šiuo klausimu remiasi to paties sprendimo 323 punktu.

95 Dėl 1992 m. ir 1993 m. pavasariais vykusių susitikimų Komisija konkrečiai nurodo, kad skundžiamo sprendimo 285–293 punktuose Pirmosios instancijos teismas nustatė susitikimų tarp konkurentų minėtais laikotarpiais rengimo faktą ir šių susitikimų antikonkurencinį pobūdį, ir tai nėra ginčijama šiame apeliaciniame skunde.

96 Dėl 1992 m. liepos 16 d. susitikimo Komisija pabrėžia, kad skundžiamo sprendimo 332 punkte Pirmosios instancijos teismas rėmėsi B. G. pareiškimais. Į *AWA* pareiškimus Pirmosios instancijos teismas atsižvelgė tik tam, kad tai patvirtintų. Šiuo klausimu Komisija nurodo minėto sprendimo 333–335 punktus.

Teisingumo Teismo vertinimas

— Dėl kartelio susitikimų *AEMCP* viduje iki 1993 m. rugsėjo arba spalio mėnesių

97 Skundžiamo sprendimo 261–280 punktuose Pirmosios instancijos teismas išnagrinėjo ieškovių pirmojoje instancijoje, tarp kurių buvo ir *Koehler*, nurodytus ieškinio pagrindus, susijusius su jų dalyvavimo *AEMCP* susirinkimuose iki 1993 m. rugsėjo arba spalio mėnesių.

98 Iš šių punktų matyti, kad Pirmosios instancijos teismas patvirtino Komisijos konstatavimus, kuriuos ši padarė remdamasi įvairiais parodymais ir pareiškimais, be kita ko, 1992 m. kovo 9 d. *Sappi* darbuotojo raštu ir *AWA* bei *Mougeot* pareiškimais, pridėtais prie bylos.

99 Taip Pirmosios instancijos teismas nepriklausomai įvertino įrodymų įrodomąją galią bei padarė išvadas, kurių kontroliuoti Teisingumo Teismui nepriklauso.

100 Todėl pirma antrojo *Koehler* apeliacinio skundo pagrindo dalis turi būti pripažinta iš dalies nepagrįsta ir iš dalies nepriimtina.

— Dėl kartelio nacionalinių ir regioninių susitikimų iki 1993 m. spalio mėnesio

101 Dėl 1992 m. vasario 17 d. susitikimo visų pirma iš skundžiamo sprendimo 321 punkto negalima daryti išvados, kad Pirmosios instancijos teismas pažeidė jam Teisingumo Teismo statuto 26 straipsnyje ir 53 straipsnio pirmojoje pastraipoje nustatytą pareigą motyvuoti (žr. 2009 m. balandžio 2 d. Sprendimo *Bouygues ir Bouygues Telepom prieš Komisiją*, C-431/07 P, Rink. p. I-2665, 42 punktą). Iš tikrųjų minėtame punkte jis nurodė, kad konstatuodama, jog *Koehler* dalyvavo minėtame susitikime, Komisija remėsi *Sappi* tos pačios dienos vidaus raštu, kuriame aprašytas „suinteresuotųjų asmenų“ susitikimas, ir kad ši nuoroda, skaitoma kartu su tame pačiame rašte esančiomis nuorodomis, susijusiomis su netikrumais, atsiradusiais dėl *Koehler* elgesio Ispanijos rinkoje, leido Komisijai nustatyti, kad ši įmonė buvo tarp tų „suinteresuotųjų asmenų“, dalyvavusių susitikime, kurio tikslas – išnagrinėti problemas, susijusias su tuo, kad pastaroji įmonė nesilaikė minėto susitarimo, kaip matyti iš 1992 m. kovo 9 d *Sappi* rašto. Taigi Pirmosios instancijos teismas pakankamai aiškiai išaiškina Komisijos argumentus, kuriais ji rėmėsi, kad iš turimų įrodymų nuspręstų, jog *Koehler* dalyvavo 1992 m. vasario 17 d. susitikime.

102 Antra, iš to paties 321 punkto taip pat negalima daryti išvados, kad Pirmosios instancijos teismas kaip nors iškraipė įrodymus. Kadangi nėra akivaizdaus iškraipymo, o faktinių aplinkybių ir įvairių Komisijos turėtų įrodymų dėl *Koehler* dalyvavimo 1992 m. vasario 17 d. susitikime vertinimas priklauso tik Pirmosios instancijos teismo kompetencijai, Teisingumo teismas nėra kompetentingas nagrinėti tokio vertinimo.

103 Todėl *Koehler* šiuo klausimu nurodytą argumentą reikia atmesti kaip iš dalies nepagrįstą ir iš dalies nepriimtiną.

104 Dėl 1992 m. kovo 5 d. susitikimo reikia pažymėti, jog net manant, kad *Koehler* argumentas dėl teisės į gynybą pažeidimo yra pagrįstas, nes, norėdamas pripažinti šios įmonės dalyvavimą susitikime, Pirmosios instancijos teismas skundžiamo sprendimo 324 punkte rėmėsi *AWA* pastabomis, pateiktomis atsakant į Komisijos prašymą pateikti informaciją, nors *Koehler* nebuvo susipažinusi su šiomis pastabomis, šis vienintelis

argumentas neleidžia ginčyti *Koehler* dalyvavimo pažeidime nuo 1992 m. sausio mėn. iki 1995 m. rugsėjo mėn., kaip nurodyta ginčijamo sprendimo 1 straipsnio antrojoje pastraipoje. Šiuo klausimu reikia priminti, kad *Koehler* negalėjo ginčyti savo dalyvavimo 1992 m. vasario 17 d. susitikime, kaip matyti iš šio sprendimo 101 ir 102 punktų.

105 Todėl šiuo klausimu *Koehler* nurodytą argumentą reikia atmesti kaip nereikšmingą.

106 Dėl 1992 m. ir 1993 m. pavasariais vykusių susitikimų, susijusių su Prancūzijos rinka, ir dėl 1992 m. liepos 16 d. susitikimo Pirmosios instancijos teismas skundžiamo sprendimo atitinkamai 285–293 ir 332–334 punktuose priminė įvairias faktines aplinkybes ir įrodymus, kuriuos Komisija panaudojo konstatuodama atitinkamų įmonių, tarp kurių buvo ir *Koehler*, dalyvavimą minėtuose susitikimuose. Tačiau iš šio priminimo negalima daryti išvados, kad Pirmosios instancijos teismas iškraipė faktines aplinkybes.

107 Taigi, šiuo klausimu *Koehler* nurodytas argumentas turi būti atmestas kaip nepagrįstas, todėl šios įmonės antrasis apeliacinio skundo pagrindas turi būti atmestas visas.

Dėl pirmojo „Koehler“ ir trečiojo „Divipa“ apeliacinių skundų pagrindų, susijusių su baudų ir jų dydžių nustatymu

108 *Koehler* ir *Divipa* savo apeliacinių skundų pagrindus, susijusius su baudų ir jų dydžio nustatymu, išskiria į keletą dalių, kurias reikia nagrinėti iš eilės.

Dėl pirmojo *Koehler* apeliacinio skundo pagrindo dalies, susijusios su vienodo požiūrio principu

109 Pirmiausia reikia pažymėti, kad Pirmosios instancijos teismas skundžiamo sprendimo 473–478 punktuose nagrinėjo, ar Komisija klaidingai atsižvelgė į *Koehler* apyvartą, palyginti su tuo, kaip ji elgėsi kitų atitinkamų įmonių atžvilgiu, o to paties sprendimo 505–522 punktuose jis nagrinėjo, ar *Koehler* ir kitų atitinkamų įmonių išskirstymas į kategorijas, kurį atliko Komisija siekdama nustatyti baudų dydį, nepažeidė vienodo požiūrio principo.

110 Savo apeliaciniame skunde *Koehler* ginčija skundžiamo sprendimo 477, 478 ir 496 punktus. Ji tvirtina, kad jos atžvilgiu buvo taikomas kitoks požiūris, palyginti su kitomis didesnėmis grupei priklausančiomis įmonėmis. Ji konkrečiai pabrėžia aplinkybę, kad ji yra vidutinio dydžio šeimos verslo įmonė ir kad jos valdymą užtikrina savininkai. Ji nurodo, kad jos įstatinis kapitalas yra 43,2 mln. EUR, o jos apyvarta 2000 m. buvo apie 447 000 EUR. Ji nurodo *AWA*, *M-real Zanders GmbH* ir *Mitsubishi HiTec Paper Bielefeld GmbH* atvejus siekdama įrodyti kitokį požiūrį jos atžvilgiu, atsižvelgiant į jos apyvartą.

111 Komisija atsako, kad ji turi plačią diskreciją pasirinkti baudos nustatymo metodą. Todėl Pirmosios instancijos teismas, nenustatydamas jokios teisės klaidos taikant įmonių išskirstymo į penkias kategorijas pagal jų apyvartą, pagrįstą nagrinėjamo produkto pardavimu Europos ekonominėje erdvėje, metodą, nepažeidė vienodo požiūrio principo.

112 Šiuo atžvilgiu taip pat pažymėtina, jog iš nusistovėjusios teismų praktikos matyti, kad Komisija turi plačią diskreciją pasirinkti baudų apskaičiavimo metodą. Šis Baudų, skiriamų pagal Reglamento Nr. 17 15 straipsnio 2 dalį ir EAPB sutarties 65 straipsnio 5 dalį, nustatymo metodo gairėse (OL C 9, 1998, p. 3) numatytas apskaičiavimo metodas numato įvairias lankstumo suteikiančias nuostatas, leidžiančias Komisijai įgyvendinti savo diskreciją nepažeidžiant Reglamento Nr. 17 15 straipsnio 2 dalies nuostatų (šiuo

klausimu žr. 2006 m. birželio 29 d. Sprendimo *SGL Carbon prieš Komisiją*, C-308/04 P, Rink. p. I-5977, 46 ir 47 punktus ir 2007 m. sausio 25 d. Sprendimo *Dalmine prieš Komisiją*, C-407/04 P, Rink. p. I-829, 133 punktą).

113 Vis dėlto Teisingumo Teismas turi patikrinti, ar Pirmosios instancijos teismas teisingai įvertino Komisijos naudojimąsi minėta diskrecija (minėtų sprendimo *SGL Carbon prieš Komisiją* 48 punktas ir sprendimo *Dalmine prieš Komisiją* 134 punktas).

114 Reikia pridurti, kad siekiant nustatyti baudą yra leidžiama atsižvelgti į įmonės bendrą apyvartą, kuri, nors ir apytiksliai ir nepakankamai, rodo įmonės dydį ir jos ekonominę galią, ir į prekių, kurios yra pažeidimo objektas, apyvartos dalį, rodančią pažeidimo mastą. Iš to darytina išvada, jog nė vienam iš šių dydžių negalima teikti per daug reikšmės kitų vertinimo kriterijų atžvilgiu, kad tinkamo baudos dydžio nustatymas nesiremtų paprastu apskaičiavimu nuo bendros apyvartos. Tai visų pirma galioja, jei atitinkamos prekės sudaro tik nedidelę dalį šios apyvartos (žr. minėto sprendimo *Musique Diffusion française prieš Komisiją* 121 punktą; 1983 m. lapkričio 9 d. Sprendimo *Nederlandsche Banden Industrie Michelin prieš Komisiją*, 322/81, Rink. p. 3461, 111 punktą ir 2005 m. birželio 28 d. Sprendimo *Dansk Rørindustri ir kt. prieš Komisiją*, C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02–C-208/02 P ir C-213/02 P, Rink. p. I-5425, 243 punktą).

115 Tačiau šioje byloje nepanašu, kad Pirmosios instancijos teismas būtų padaręs teisės klaidą atmesdamas *Koehler* argumentą dėl atsižvelgimo į jos bendrą apyvartą.

116 Iš tikrųjų, kaip Pirmosios instancijos teismas teisingai konstatavo skundžiamo sprendimo 476 punkte, Komisija ginčijamame sprendime atitinkamas įmones išskirstė

atsižvelgdama į jų svarbą nagrinėjamoje rinkoje ir šį išskyrimą grindė produkto pardavimo Europos ekonominėje erdvėje apyvarta. Šiuo metodu buvo siekiama išvengti baudų apskaičiavimo paprasčiausiai remiantis kiekvienos įmonės bendra apyvarta, o dėl to galėjo atsirasti skirtingas požiūris.

117 Taigi Komisija neperžengė savo diskrecijos ribų, o Pirmosios instancijos teismas nepažeidė vienodo požiūrio principo.

118 Dėl *Koehler* argumentų, pateiktų ginčijant skundžiamo sprendimo 477 ir 478 punktus, pakanka konstatuoti, kad jie nukreipti prieš minėto sprendimo perteklinius motyvus, todėl jie turi būti atmesti.

119 Iš tikrųjų pagal nusistovėjusią praktiką Teisingumo Teismas atmeta tokius kaltinimus, nes perteklinio motyvo ginčijimas negali lemti skundžiamo sprendimo panaikinimo (šiuo klausimu žr. 1996 m. kovo 25 d. Sprendimo *SPO ir kt. prieš Komisiją*, C-137/95 P, Rink. p. I-1611, 47 punktą; 1997 m. rugsėjo 16 d. Sprendimo *Blackspur DIY ir kt. prieš Tarybą ir Komisiją*, C-362/95 P, Rink. p. I-4775, 23 punktą ir 2007 m. sausio 25 d. Sprendimo *Sumitomo Metal Industries ir Nippon Steel prieš Komisiją*, C-403/04 P ir C-405/04 P, Rink. p. I-729, 106 punktą).

120 Minėta pirmojo *Koehler* apeliacinio skundo pagrindo dalis turi būti pripažinta nepagrįsta.

Dėl *Koehler* ir *Divipa* apeliacinių skundų pagrindų dalies, susijusios su proporcingumo principu

121 *Koehler* šiuo atveju tvirtina, kad atsižvelgiant į jos, kaip šeimos verslo biržoje nekotiruojamos įmonės, struktūrą, Komisijos taikytas jai paskirtos baudos skaičiavimas yra nesuderinamas su proporcingumo principu.

122 Komisija atsako, kad ji remdamasi savo nusistovėjusia praktika atsižvelgė į kiekvienos įmonės svarbą nagrinėjamoje rinkoje, vėliau padidino pirminį taip apskaičiuotos baudos dydį, atsižvelgdama į atskirų įmonių dydį ir išteklius, taigi ji nagrinėjo klausimą, ar pirminis nustatytos baudos dydis turi būti patikslintas siekiant atgrasomojo poveikio.

123 *Divipa* taip pat tvirtina, kad Pirmosios instancijos teismas pažeidė proporcingumo principą, nes jis neatsižvelgė nei į ekonominę situaciją, nei į tai, kad ji nėra savaiminio kopijavimo popieriaus gamintoja, priešingai nei kitos atitinkamos įmonės. Reali apyvarta, į kurią reikėtų atsižvelgti apskaičiuojant baudas, yra lygi perdirbto savaiminio kopijavimo popieriaus pardavimo galutiniams klientams ir šio popieriaus pirkimo iš gamintojų skirtumui.

124 Komisija atsako, kad argumentas, susijęs su proporcingumo principu, yra nepriimtinas, nes *Divipa* Pirmosios instancijos teismui nebuvo nurodžiusi nei savo ekonominės situacijos, nei to, į ką reikėjo atsižvelgti apskaičiuojant baudas. Argumentas, susijęs su įmonės veiklos sritimi, taip pat yra nepriimtinas, nes *Divipa* neginčija reikšmingų skundžiamo sprendimo punktų. Bet kuriuo atveju iš teismų praktikos matyti, kad Komisija apskaičiuodama baudos dydį neprivalo atsižvelgti į finansinę įmonės situaciją.

125 Šiuo klausimu reikia priminti, kad Teisingumo Teismas, nagrinėdamas apeliacinį skundą, patikrina, ar, pirma, Pirmosios instancijos teismas teisiškai teisingai atsižvelgė į visus veiksnius, kurie yra esminiai nustatant konkrečios veiklos sunkumą pagal EB 81 straipsnį ir Reglamento Nr. 17 15 straipsnį, ir, antra, jis patikrina, ar Pirmosios instancijos teismas pakankamai atsakė į visus ieškovo nurodytus argumentus, dėl kurių reikia panaikinti ar sumažinti baudą (žr. visų pirma 1998 m. gruodžio 17 d. Sprendimo *Baustahlgewebe prieš Komisiją*, C-185/95 P, Rink. p. I-8417, 128 punktą; 2004 m. balandžio 29 d. Sprendimo *British Sugar prieš Komisiją*, C-359/01 P, Rink. p. I-4933, 47 punktą ir minėto sprendimo *Dansk Rørindustri ir kt. prieš Komisiją* 244 punktą).

126 Akivaizdu, kad nagrinėjamose bylose Pirmosios instancijos teismas tinkamai atsižvelgė į visus veiksnius, kurie yra esminiai nustatant *Koehler* ir *Divipa* veiklos sunkumą, ir kad jis tinkamai atsakė į šių įmonių argumentus.

127 Dėl *Koehler* pažymėtina, jog kadangi baudos skyrimas negali būti paprasto apskaičiavimo, pagrįsto bendra apyvarta, rezultatas, kaip buvo nurodyta šio sprendimo 114 punkte, Pirmosios instancijos teismas skundžiamo sprendimo 494 punkte galėjo konstatuoti, kad vien procentinių dalių, kurias atspindi Komisijos paskirtos baudos, palyginimo su bendra atitinkamų įmonių apyvarta nepakanka, kad būtų nustatytas neproporcingas minėtai įmonei paskirtos baudos pobūdis. Be to, kaip nurodo generalinis advokatas savo išvados 277 punkte, negalima teigti, kad Pirmosios instancijos teismas neatsižvelgė struktūrinius ir finansinius skirtumus tarp *Koehler* ir kitų įmonių, kurioms buvo paskirtos baudos.

128 Dėl *Divipa* reikėtų pažymėti, kad Pirmosios instancijos teismas teisingai atsižvelgė į šios įmonės dalyvavimą kituose karteliuose ir šiuo atžvilgiu negali būti įrodytas joks proporcingumo principo pažeidimas. Reikia pridurti, kad šios įmonės argumentas dėl neatsižvelgimo į jos finansinį pajėgumą yra nepriimtinas, nes jis pirmą kartą buvo nurodytas Teisingumo Teisme (šiuo klausimu žr. 2006 m. rugsėjo 21 d. Sprendimo *JCB Service prieš Komisiją*, C-167/04 P, Rink. p. I-8935, 114 punktą ir jame nurodytą teismo praktiką).

129 Taigi *Koehler* ir *Divipa* apeliacinių skundų pagrindų dalys, susijusios su proporcingumo principu, turi būti pripažintos nepagrįstomis, o *Divipa* atveju – dar ir iš dalies nepriimtinomis.

130 Be to, *Divipa* tvirtina, kad kvalifikuodamas pažeidimą Pirmosios instancijos teismas taip pat pažeidė proporcingumo principą, nes, pirma, ši įmonė nedalyvavo Europos masto kartelyje, o tai reiškia, kad pažeidimas negalėjo būti kvalifikuojamas kaip labai sunkus, ir, antra, dalyvavo ne visuose susitikimuose dėl Ispanijos rinkos, o jos dalyvavimas kartelyje truko mažiau nei vienus metus.

131 Šiuo klausimu Komisija nurodo, kad minėtas argumentas yra nepagrįstas, nes karteliai, įskaitant ir nacionalinio lygio kartelius, paprastai yra laikomi labai sunkiais pažeidimais, nors pradinė bauda yra mažesnė tokio pobūdžio nusikaltimų atveju. Be to, pažeidimo trukmė neturi jokios reikšmės pažeidimo sunkumui.

132 Šiuo klausimu reikia pažymėti, kad Pirmosios instancijos teismas patvirtino Komisijos apskaičiuojant baudas vertintus veiksnius, ir nepanašu, kad jis būtų dėl to padaręs kokią nors teisės klaidą, nes Komisija įgyvendino savo diskreciją pagal šio sprendimo 112 punkte nurodytas gaires, kaip tai aprašyta minėtame 112 šio sprendimo punkte.

133 Taigi trečiojo *Divipa* apeliacinio skundo pagrindo dalis dėl pažeidimo kvalifikavimo turi būti pripažinta nepagrįsta.

Dėl trečiojo *Divipa* apeliacinio skundo pagrindo dalies, susijusios su pareiga motyvuoti

134 *Divipa* tvirtina, kad skundžiamo sprendimo 629 punkte Pirmosios instancijos teismas nesilaikė pareigos motyvuoti nurodydamas:

„<…> vien aplinkybės, kad (*Divipa*) galėjo nevisiškai laikytis sudarytų susitarimų, jei tai būtų įrodyta, nepakanka įpareigoti Komisiją pripažinti jos atžvilgiu lengvinančias aplinkybes. (*Divipa*), vykdydama daugiau ar mažiau nepriklausomą politiką rinkoje, paprasčiausia galėjo mėginti išnaudoti kartelį savo pačios naudai <…>“

135 *Divipa* nuomone, šie du 629 punkto sakiniai nėra pakankamas motyvavimas. Nepaisant to, kad ji pateikė įrodymų, kurie leistų jos atžvilgiu taikyti lengvinančias aplinkybes, Pirmosios instancijos teismas neįrodė jos gautos naudos, o tai leistų atsisakyti taikyti minėtas lengvinančias aplinkybes.

136 Komisija visų pirma nurodo, kad argumentas yra netinkamas, kadangi ginčijami skundžiamo sprendimo 629 punkto sakiniai tik pakartoja įrodymus, kuriais rėmėsi Pirmosios instancijos teismas. Be to, vien aplinkybės, kad *Divipa* tam tikrais atvejais veikė nevisiškai laikydamasi kartelio sudarytų susitarimų, nepakanka, kad Komisija būtų įpareigota pripažinti lengvinančias aplinkybes *Divipa* atžvilgiu. Pirmosios instancijos teismas ginčijamame punkte tik pakartojo daugelį kartų Bendrijos teismų praktikoje pateiktą motyvavimą.

137 Šiuo klausimu, kaip nurodo generalinis advokatas savo išvados 287 ir 288 punktuose, *Divipa* ginčijamuose skundžiamo sprendimo 629 punkto sakiniuose nurodomas tik papildomas motyvas, bet ši įmonė neginčija kitų motyvų, kuriais Pirmosios instancijos teismas rėmėsi atsisakydamas jos atžvilgiu taikyti lengvinančias aplinkybes.

138 Taigi trečiojo *Divipa* apeliacinio skundo pagrindo dalis, susijusi su pareiga motyvuoti, turi būti pripažinta nepagrįsta.

139 Iš to, kas išdėstyta, matyti, kad *Koehler* ir *Divipa* apeliacinio skundo pagrindai, susiję su baudos ir jos dydžio nustatymu, turi būti atmesti.

Dėl ketvirtojo „Divipa“ apeliacinio skundo pagrindo, susijusio su teisės į teisingą procesą pažeidimu, atsižvelgiant į proceso Pirmosios instancijos teisme trukmę

Šalių argumentai

140 *Divipa* tvirtina, kad teisė į pažeidimo bylos nagrinėjimą per pagrįstą terminą konkurencijos srityje taikoma tiek administracinei procedūrai, tiek teisminiam procesui. Ši teisė buvo pažeista, nes procesas Pirmosios instancijos teisme truko penkerius metus nuo ieškinio pareiškimo 2002 m. balandžio 18 d. iki sprendimo paskelbimo 2007 m. balandžio 26 dieną.

141 Komisija nurodo, kad pagrįstas terminas turi būti vertinamas atsižvelgiant į kiekvienos bylos aplinkybes ir ypač pagal bylos svarbą suinteresuotajam asmeniui, bylos sudėtingumą ir ieškovo bei kompetentingų valdžios institucijų elgesį.

142 Dėl proceso Pirmosios instancijos teisme ji pabrėžia, kad dešimt įmonių ginčijo Komisijos sprendimą, buvo vartojamos keturios proceso kalbos, daug faktinių aplinkybių buvo neigiamos ir reikėjo įvertinti pareiškimų ir dokumentų, susijusių su ieškovėmis pirmojoje instancijoje, įrodomąją galią, siekiant nustatyti jų realumą,

pastarųjų įmonių nurodyti ieškinių pagrindai buvo panašūs, bet kartu ir skirtingi ir susiję su bylos esme, su procedūra ir baudos dydžiu. Todėl procesas nebuvo per ilgas. Bet kuriuo atveju Komisija mano, kad net patvirtinus tokį proceso trūkumą, visas skundžiamas sprendimas negalėtų būti panaikintas.

Teisingumo Teismo vertinimas

143 Reikia priminti, kad Bendrijos teisės bendras principas, pagal kurį visi asmenys turi teisę į teisingą procesą, grindžiamas EŽTK 6 straipsnio 1 dalimi, ir ypač teisė į procesą per protingą terminą yra taikytini nagrinėjant ieškinius dėl Komisijos sprendimų, kuriais už konkurencijos teisės pažeidimą skiriama bauda (minėto sprendimo *Baustahlgewebe prieš Komisiją* 20 ir 21 punktai; 2002 m. spalio 15 d. Sprendimo *Limburgse Vinyl Maatschappij ir kt. prieš Komisiją*, C-238/99, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, C-250/99 P–C-252/99 P ir C-254/99 P, Rink. p. I-8375, 179 punktas; 2003 m. spalio 2 d. Sprendimo *Thyssen Stahl prieš Komisiją*, C-194/99 P, Rink. p. I-10821, 154 punktas ir minėto sprendimo *Sumitomo Metal Industries ir Nippon Steel prieš Komisiją* 115 punktas).

144 Termino pagrįstumą reikia vertinti pagal kiekvienos bylos aplinkybes ir ypač pagal bylos svarbą suinteresuotajam asmeniui, bylos sudėtingumą ir ieškovo bei kompetentingų valdžios institucijų elgesį (minėtų sprendimo *Baustahlgewebe prieš Komisiją* 29 punktas; sprendimo *Thyssen Stahl prieš Komisiją* 155 punktas ir sprendimo *Sumitomo Metal Industries ir Nippon Steel prieš Komisiją* 116 punktas).

145 Šiuo atžvilgiu Teisingumo Teismas yra pažymėjęs, kad šių kriterijų sąrašas nėra baigtinis ir kad termino pagrįstumo vertinimas nereikalauja sistemiškai išnagrinėti visų bylos aplinkybių atsižvelgiant į kiekvieną jų, kai proceso trukmė atrodo pagrįsta vieno jų atžvilgiu. Taigi bylos sudėtingumas gali būti laikomas pateisinančiu terminą, kuris iš

pirmo žvilgsnio atrodo per ilgas (minėtų sprendimo *Limburgse Vinyl Maatschappij ir kt. prieš Komisiją* 188 punktas; sprendimo *Thyssen Stahl prieš Komisiją* 156 punktas ir sprendimo *Sumitomo Metal Industries ir Nippon Steel prieš Komisiją* 117 punktas).

146 Šioje byloje procesas Pirmosios instancijos teisme truko penkerius metus, skaičiuojant nuo devynių įmonių ieškinių pateikimo, t. y. 2002 m. balandžio 11–18 d., iki 2007 m. balandžio 26 d., t. y. iki skundžiamo sprendimo paskelbimo dienos.

147 Tokia proceso trukmė turi būti nagrinėjama atsižvelgiant į bylos aplinkybes. Kaip nurodo generalinis advokatas savo išvados 145–148 punktuose, tokia trukmė gali būti pateisinama atsižvelgiant į bylos sudėtingumą ir į tai, kad beveik visos faktinės aplinkybės, kuriomis grindžiamas ginčijamas sprendimas, buvo ginčijamos pirmojoje instancijoje ir turėjo būti patikrintos. Be to, devynios įmonės pateikė ieškinius dėl ginčijamo sprendimo keturiomis skirtingomis kalbomis ir viena valstybė narė, t. y. Belgijos Karalystė, pateikė prašymą įstoti į bylą. Sujungus šiuos ieškinius skundžiamas sprendimas buvo priimtas devynioms įmonėms.

148 Dėl šių aplinkybių devyni ieškiniai buvo nagrinėjami vienu metu, o proceso trukmė gali būti lengvai paaiškinama Pirmosios instancijos teismo atliktu išsamiu bylos tyrimu ir kalbiniais reikalavimais, nustatytais šiame teisme taikomose procesinėse taisyklėse.

149 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, reikia konstatuoti, kad procesas Pirmosios instancijos teisme nepažeidė reikalavimų, susijusių su pagrįsta trukme.

150 Iš šio sprendimo 49–149 punktų matyti, kad nė vienas *Koehler* ir *Divipa* apeliacinių skundų pagrindas nebuvo pripažintas pagrįstu, todėl jie visi turi būti atmesti.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

151 Pagal Procedūros reglamento 122 straipsnio pirmąją pastraipą, jeigu apeliacinis skundas yra pagrįstas ir pats Teisingumo Teismas priima galutinį sprendimą byloje, išlaidų klausimą sprendžia Teisingumo Teismas. Pagal Procedūros reglamento 69 straipsnio 2 dalį, taikytiną apeliaciniam procesui pagal šio reglamento 118 straipsnį, pralaimėjusiai šaliai nurodoma padengti išlaidas, jei laimėjusi šalis to prašė.

152 Komisija pralaimėjo bylą tiek, kiek ji susijusi su *Bolloré* apeliaciniu skundu, o pastaroji įmonė prašė priteisti iš šios institucijos bylinėjimosi išlaidas. Todėl Komisija turi padengti minėtos įmonės bylinėjimosi išlaidas tiek Pirmosios instancijos teisme, tiek apeliacinėje instancijoje.

153 Kadangi *Koehler* ir *Divipa* apeliacinių skundų pagrindai buvo atmesti, o Komisija prašė priteisti iš jų bylinėjimosi išlaidas, reikia priteisti iš šių įmonių bylinėjimosi išlaidas šioje instancijoje, susijusias su jų skundais.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (trečioji kolegija) nusprendžia:

1. **Panaikinti 2007 m. balandžio 26 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimą *Bolloré ir kt. prieš Komisiją* (T-109/02, T-118/02, T-122/02, T-125/02, T-126/02, T-128/02, T-129/02, T-132/02 ir T-136/02), kiek jis susijęs su *Bolloré SA*.**

2. **Panaikinti 2001 m. gruodžio 20 d. Komisijos sprendimą 2004/337/EB, susijusį su EB sutarties 81 straipsnio ir EEE susitarimo 53 straipsnio taikymo procedūra (byla COMP/E-1/36.212 – savaiminio kopijavimo popierius), kiek jis susijęs su *Bolloré SA*.**

3. **Atmesti apeliacinius skundus, pateiktus *Papierfabrik August Koehler AG* ir *Distribuidora Vizcaína de Papeles SL*.**

4. **Priteisti iš Europos Bendrijų Komisijos bylinėjimosi išlaidas tiek pirmojoje, tiek apeliacinėje (byla C-327/07 P) instancijose.**

5. **Priteisti iš *Papierfabrik August Koehler AG* ir *Dístribuidora Vizcaína de Papeles SL* bylinėjimosi išlaidas atitinkamai bylose C-322/07 P ir C-338/07 P.**

Parašai.